

ӨЗБЕКСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ САЙЛАҰ КОДЕКСИ

ӨЗБЕКСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ САЙЛАҰ КОДЕКСИ

1-бап. УЛЫҰМА РЕЖЕЛЕР

1-статья. Усы Кодекс пенен тәртіпке салынууғын қатнасықлар

Усы Кодекс Өзбекстан Республикасы Президенти, Өзбекстан Республикасы Олий Мажлиси Нызамшылық палатасының (буннан былай текстте – Нызамшылық палатасы) депутатлары, Өзбекстан Республикасы Олий Мажлиси Сенатының (буннан былай текстте – Сенат) ағзалары, халық депутатларының ўәлаятлық, районлық хәм қалалық Кеңеслериниң (буннан былай текстте – жергиликли Кеңеслер) депутатлары сайлаўларына таярлық көриў хәм оларды өткериўге байланысly қатнасықларды тәртіпке салады және Өзбекстан Республикасы пуқараларының ерк-ықары еркин билдирилиўин тәмийнлеўши кепилликлерди белгилейди.

2-статья. Сайлаў ҳақындағы нызам ҳужжетлери

Сайлаў ҳақындағы нызам ҳужжетлери Өзбекстан Республикасының Конституциясы, усы Кодекс хәм Өзбекстан Республикасының басқа да нызам ҳужжетлеринен ибарат.

3-статья. Өзбекстан Республикасында сайлаў өткериўдиң тийкарғы принципери

Өзбекстан Республикасында сайлаў улыўма, тең, тиккелей сайлаў ҳуқықы тийкарында жасырын даўыс бериў жолы менен өткериледи.

Сайлаў ашық хәм жәриялылық түринде өткериледи.

4-статья. Улыўма сайлаў ҳуқықы

Өзбекстан Республикасы Президенти, Нызамшылық палатасы депутатлары хәм жергиликли Кеңеслер депутатларының сайлаўлары улыўмалық есапланады.

Сайлаў күни он сегиз жасқа толған Өзбекстан Республикасы пуқаралары (буннан былай текстте — пуқаралар) сайлаў ҳуқықына ийе.

Пуқаралар жынысы, расасы хәм миллети, тили, динге қатнасы, социаллық шығысы, исеними, жеке хәм социаллық жағдайы, мағлыўматы, жумысының түри хәм өзгешелегине қарамастан, тең сайлаў ҳуқықына ийе.

5-статья. Тең сайлаў ҳуқықы

Сайлаўда қатнасыўшы ҳәр бир пуқара бир даўысқа ийе.

Суд тәрәпинен уқыпсыз деп табылған пуқаралар, сондай-ақ судтың ҳүкими менен еркинен айырыў орынларында сақланып атырған шахслар сайланыўы мүмкин емес.

Суд тәрәпинен уқыпсыз деп табылған пуқаралар, сондай-ақ аўыр хәм жүдә аўыр жынаятлар ислегени ушын суд ҳүкими менен еркинен айырыў орынларында сақланып атырған шахслар сайлаўда қатнаспайды.

6-статья. Тиккелей сайлаў ҳуқықы

Өзбекстан Республикасы Президенти, Нызамшылық палатасының депутатлары, жергиликли Кеңеслердиң депутатлары пуқаралар тәрәпинен тиккелей сайланады.

7-статья. Жасырын даўыс бериў

Сайлаўда еркин хәм жасырын даўыс бериледи. Сайлаўшылардың ерк-ықары қандағалаўға жол қойылмайды.

Жасырын даўыс бериў сайлаўшының ерк-ықары үстинен ҳәр қандай түрде қадағалаў имканиятын болдырмайтуғын тийисли шараятларды жаратыў арқалы тәмийнленеди.

8-статья. Сайлаўға таярлық көриў хәм оны өткериўдеги ашықлық хәм жәриялылық

Сайлаўға таярлық көриў хәм оны өткериўди сайлаў комиссиялары ашық хәм жәриялылық түрде әмелге асырады.

Сайлау комиссиялары пуқараларды өз жумыслары хақында, сайлау округлери, участкаларының дүзилгенлиги хақында, сайлау комиссияларының қурамы, олардың жайласқан орны хәм жумыс ўақты хақында хабардар етеди, сайлаушылардың дизимлери, сайлауда қатнасып атырған сиясий партиялардың дизими менен таныстырады, Өзбекстан Республикасы Президентлигине, Нызамшылық палатасы депутатлығына, жергиликли Кеңеслер депутатлығына талабанлар хақындағы, сондай-ақ, даўыс бериў хәм сайлау жуўмақлары хақындағы мағлыўматларды мәлим етеди.

Ғалаба хабар қураллары сайлауға таярлықтың барысын хәм сайлау қалай өтип атырғанын сәўлелендирип барады.

Сайлау комиссияларының мәжилислери ашық өткериледи. Сайлау комиссияларының қарарлары ғалаба хабар қуралларында жәрияланады яки усы Кодексте белгиленген тәртипте хәммеге мәлимленеди.

Сайлауға таярлық көриў хәм оны өткериўге тийисли барлық илажларда, сондай-ақ, сайлау күни даўыс бериў бөлмелеринде хәм даўысларды санап шығыўда Өзбекстан Республикасы Президентлигине, Нызамшылық палатасы депутатлығына, жергиликли Кеңеслер депутатлығына талабанларды көрсеткен сиясий партиялардан, пуқаралардың өзин-өзи басқарыў уйымларынан бақлаушылар, ғалаба хабар қуралларының ўәкиллери, басқа мәмлекетлерден, халықаралық шөлкемлерден бақлаушылар қатнасыў хуқықына ийе.

2-бап. САЙЛАҰ ОКРУГЛЕРИ ХӘМ УЧАСТКАЛАРЫ

9-статья. Сайлау округлерин дүзиў

Өзбекстан Республикасы Президенти сайлауын өткериў бойынша сайлау округлери Қарақалпақстан Республикасы, ўәлаятлар хәм Ташкент қаласы шегаралары шеңберинде Өзбекстан Республикасы Орайлық сайлау комиссиясы (буннан былай текстте — Орайлық сайлау комиссиясы) тәрөпинен дүзиледи.

Нызамшылық палатасы депутатлары сайлауын өткериў ушын бир жүз елиў аймақлық сайлау округи дүзиледи. Хәр бир сайлау округинен бир депутат сайланады.

Нызамшылық палатасы депутатларының сайлауын өткериў бойынша сайлау округлери Қарақалпақстан Республикасы Жоқарғы Кеңесиниң, халық депутатларының ўәлаятлық хәм Ташкент қалалық Кеңеслериниң усынысы бойынша Орайлық сайлау комиссиясы тәрөпинен дүзиледи.

Нызамшылық палатасы депутатларының сайлауын өткериў бойынша сайлау округлериниң шегаралары Қарақалпақстан Республикасының, ўәлаятлардың хәм Ташкент қаласының хәкимшилик-аймақлық дүзилесин есапқа алған халда, әдетте, Өзбекстан Республикасының пүткил аймағында сайлаушылар саны тең болған халда белгиленеди.

Жергиликли Кеңеслерге сайлау өткериў ушын төмендеги сайлау округлери дүзиледи:

халық депутатларының ўәлаятлық хәм Ташкент қалалық Кеңеслерине сайлау өткериў ушын — алпыстан көп болмаған сайлау округи;

халық депутатларының районлық хәм қалалық Кеңеслерине сайлау өткериў ушын — отыздан көп болмаған сайлау округи. Хәр бир сайлау округинен бир депутат сайланады.

Усы Кодексте белгиленген нормалар шеңберинде жергиликли Кеңеслерге сайлау өткериў ушын сайлау округлериниң саны тийисли жергиликли Кеңес тәрөпинен халықтың, сайлаушылардың саны, аймақ хәм басқа да жергиликли шараятлардан келип шыққан халда белгиленеди.

Жергиликли Кеңеслерге сайлау өткериў бойынша сайлау округлери тийисли ўәлаятлық, районлық, қалалық сайлау комиссиясы тәрөпинен, әдетте, сайлаушылар саны тең халда дүзиледи. Сайлау округлериниң шегаралары ўәлаятлар, районлар хәм қалалардың хәкимшилик-аймақлық дүзилесин есапқа алған халда белгиленеди.

Сайлау округлерин дүзиўде сайлау округлериндеги сайлаушылар санының жол қойылатуғын ең көп шетке шығыўы, әдетте, он проценттен аспаўы керек.

Сайлау округлериниң дизимлери олардың шегаралары, сайлаушылар саны хәм округлик сайлау комиссияларының жайласқан орны көрсетилген халда сайлаудан кеминде жетпис бес күн алдын тийисли сайлау комиссиясы тәрөпинен жәрияланады.

10-статья. Сайлаў участкаларын дүзиў тәртиби ҳәм нормасы

Өзбекстан Республикасы Президенти сайлаўын, Нызамшылық палатасы депутатлары, ўәләятлар ҳәм Ташкент қалалық Кеңеслери депутатлары сайлаўын өткерий бойынша сайлаў участкалары районлар ҳәм қалалар ҳәкимликлериниң усынысы бойынша округлик сайлаў комиссиялары тәрәпинен, районлық, қалалық Кеңеслери депутатларының сайлаўын өткерий бойынша сайлаў участкалары болса районлық, қалалық сайлаў комиссиялары тәрәпинен дүзиледи.

Сайлаўшыларға мүмкиншилиги болғанынша көбирек қолайлылық жаратыў мақсетинде сайлаў участкалары районлардың, қалалардың, қалалардағы районлардың шегараларын есапқа алған ҳалда дүзиледи. Участкалар әскерий бөлимлерде де дүзиледи ҳәм бөлимлер жайласқан жердеги округлерге киреди. Сайлаў участкаларының шегаралары басқа сайлаў округлериниң шегараларын кесип өтпеўи тийис.

Өзбекстан Республикасының шет еллердеги дипломатиялық ҳәм басқа да ўәкилханалары жанында, санаторийлерде, дем алыў үйлеринде, емлеўханаларда ҳәм басқа да стационар емлеў мәкемелеринде, алыс ҳәм барыў қыйын болған аймақлардағы пуқаралар жасап атырған орынларда, қамақта сақлаў ҳәм еркинен айырыў орынларында сайлаў участкалары дүзилиўи мүмкин. Бул участкалар олар жайласқан орындағы сайлаў округлерине киреди. Өзбекстан Республикасынан тысқарыда дүзилетуғын участкаларды округке бириктириў ҳаққындағы мәселе Орайлық сайлаў комиссиясы тәрәпинен шешиледи.

Әскерий бөлимлерде сайлаў участкалары бөлимлер яки әскерий бирлеспелер командирлериниң усынысы бойынша округлик сайлаў комиссиялар тәрәпинен дүзиледи. Өзбекстан Республикасының шет еллердеги дипломатиялық ҳәм басқа да ўәкилханалары жанында сайлаў участкалары Өзбекстан Республикасы Сыртқы ислер министрлигиниң усынысы бойынша Орайлық сайлаў комиссиясы тәрәпинен дүзиледи.

Сайлаў участкалары сайлаўға кеминде алпыс күн қалғанда, әдетте, сайлаўшылар саны жигирмадан кем болмаған ҳәм үш мыңнан көп болмаған ҳалда дүзиледи. Әскерий бөлимлерде, Өзбекстан Республикасының шет еллердеги дипломатиялық ҳәм басқа да ўәкилханалары жанында, сондай-ақ, алыс ҳәм барыў қыйын болған аймақлардағы пуқаралар турған орынларда, қамақта сақлаў ҳәм еркинен айырыў орынларында сайлаў участкалары әне усы мүддетте, айырым жағдайларда болса сайлаўға кеминде жети күн қалғанда дүзиледи.

Сайлаў участкаларының саны округлер санынан кем болыўи мүмкин емес.

Округлик сайлаў комиссиясы сайлаў участкаларының тәртип санын белгилейди ҳәм тийисли участка комиссиясының телефон номерлерин, жайласқан орнын ҳәм даўыс бериў имаратын көрсеткен ҳалда сайлаўшыларды ҳәр бир участканың шегаралары ҳаққында хабардар етиўди шөлкемлестиреди.

Нызамшылық палатасы, жергиликли Кеңеслер депутатларының сайлаўы бир ўақытта өткерилген жағдайда Нызамшылық палатасы депутатларының сайлаўын өткерий бойынша округлик сайлаў комиссиялары тәрәпинен бирден-бир сайлаў участкалары дүзиледи.

3-бап. САЙЛАЎ КОМИССИЯЛАРЫ

11-статья. Сайлаў комиссиялары системасы

Сайлаў комиссиялары системасына төмендегилер киреди:

Орайлық сайлаў комиссиясы;

ўәләятлық, районлық ҳәм қалалық сайлаў комиссиялары;

округлик сайлаў комиссиялары;

участкалық сайлаў комиссиялары.

Сайлаў комиссиялары ҳәм олардың ағзалары өз жумысын ҳәр қандай мәмлекетлик уйымлардан, жәмийетлик бирлеспелерден ҳәм лаўазымлы шахслардан бийғәрез ҳалда әмелге асырады.

Сайлаў комиссияларының жумысына араласыўға жол қойылмайды ҳәм бундай араласыў нызамға муўапық жуўапкершиликти келтирип шығарады.

Сайлау комиссиялары ҳам олардың ағзалары өз жумысында Өзбекстан Республикасы Конституциясын, усы Кодексти ҳам басқа да ыызам хўжетлерин басшылыққа алады. Мәселелерди көрип шығыў ҳам қарарлар қабыл етиў сайлау комиссиясы тәрeпинен коллегиял тәризде әмелге асырылады.

Сайлау комиссиялары өз жумысын ашық ҳам жәриялылық түрде әмелге асырады.

Сайлау комиссиясының мәжилислеринде сиясий партиялардың, ғалаба хабар қуралларының ўәкиллери, пуқаралардың өзин-өзи басқарыў уйымларынан, басқа мәмлекетлерден, халықаралық шөлкемлерден бақлаўшылар қатнасыўы мүмкин.

Сайлау комиссиялары талабанларға, сиясий партияларға сайлау мапазын өткерий ушын тең шараятларды, сайлауға таярлық көрий ҳам оны өткерий ушын ажыратылған бюджет қаржыларының әдиллик пенен бөлистирилиўин, даўыс бериўдин ҳам сайлау жуўмақларын шығарыўдың ҳадал болыўын тәмийнлеў бойынша зәрүр илажлар көреди.

12-статья. Орайлық сайлау комиссиясын дүзий

Орайлық сайлау комиссиясы Өзбекстан Республикасы Олий Мажлисиниң палаталары тәрeпинен кеминде он бес ағзадан ибарат қурамда дүзиледи.

Орайлық сайлау комиссиясының ағзалары Қарақалпақстан Республикасы Жоқарғы Кеңесиниң, халық депутатлары ўәлаятлық ҳам Ташкент қалалық Кеңеслериниң усынысы бойынша Ыызамшылық палатасы ҳам Сенат тәрeпинен сайланады.

Орайлық сайлау комиссиясының Баслығы Өзбекстан Республикасы Президентиниң усынысы бойынша комиссия ағзалары арасынан комиссия мәжилисинде сайланады.

Орайлық сайлау комиссиясы Баслығының орынбасары ҳам комиссия хаткери комиссия ағзалары арасынан комиссия мәжилисинде сайланады.

Орайлық сайлау комиссиясының ағзасы тийисли гўалыққа ийе болады.

Орайлық сайлау комиссиясы Баслығының ҳам оның орынбасарының гўалығы Өзбекстан Республикасы Президенти тәрeпинен, Орайлық сайлау комиссиясы басқа ағзаларының гўалығы болса Ыызамшылық палатасының Спикери ҳам Сенат Баслығы тәрeпинен имзланады.

13-статья. Орайлық сайлау комиссиясына ағзалық

Жигирма бес жасқа толған, әдетте, жоқары мағлыўматқа, сайлауларды шөлкемлестирий ҳам өткерий бойынша ис тәжирийбесине ийе болған, жәмийетшилик арасында абыройға ийе ҳам кеминде кейинги бес жыл Өзбекстан Республикасы аймағында турақлы жасап атырған пуқара Орайлық сайлау комиссиясының ағзасы болыўы мүмкин.

Аўыр яки жүдә аўыр жынаятлар ислегени ушын судланғанлық жағдайы тамамланбаған ямаса судланғанлығы алып тасланбаған пуқаралар, Өзбекстан Республикасы Қураллы Кўшлериниң әскерий хызметкерлери, Өзбекстан Республикасы Мәмлекетлик қәўипсизлик хызметиниң, басқа да әскерийлестирилген бөлимшелердин хызметкерлери, диний шөлкемлер ҳам бирлеспелердин профессионал хызметкерлери Орайлық сайлау комиссиясының ағзасы болыўы мүмкин емес.

Орайлық сайлау комиссиясының ағзасы басқа сайлау комиссиясының яки сиясий партияның ағзасы болыўы мүмкин емес.

Орайлық сайлау комиссиясының Өзбекстан Республикасы Президентлигине талабан етип, Ыызамшылық палатасы депутатлығына талабан етип, Сенат ағзалығына талабан етип, исенимли ўәкил етип дизимге алынған ағзасы комиссия қурамынан шығып кеткен деп есапланады.

Орайлық сайлау комиссиясы ағзасының ўәкилликлери Өзбекстан Республикасы Олий Мажлиси палаталары тәрeпинен тиккелей яки оны ағзалыққа усынған уйымның усынысы бойынша төмендеги жағдайларда тоқтатылыўы мүмкин:

ол өз ўәкилликлерин тоқтатыў туўралы жазба арза бергенде;

ол суд тәрeпинен уқыпсыз деп табылғанда;

оған байланыслы судтың айыплау хўкими ыызамлы кўшке киргенде;

ол өз ўазыйпаларын турақлы түрде орынламай келгенде;

нызамға муўапық ол Орайлық сайлаў комиссиясы ағзасының ўәкилликлерин әмелге асырыў менен бир ўақытта шуғылланып болмайтуғын лаўазымға сайланғанда яки тайынланғанда;

ол судтың нызамлы күшке кирген қарары тийкарында бийдәрек жоғалған деп табылғанда яки қайтыс болған деп жәрияланғанда;

ол Өзбекстан Республикасы пуқаралығын жоғалтқанда;

ол қайтыс болғанда.

Орайлық сайлаў комиссиясының жаңа ағзасы усы Кодексте белгиленген тәртипте сайланады.

Орайлық сайлаў комиссиясының ағзасы усы комиссияның қарарына муўапық комиссияда турақлы тийкарда ислеўи мүмкин. Орайлық сайлаў комиссиясында турақлы тийкарда ислеўши комиссия ағзаларының саны көби менен жети адамнан ибарат болады.

Орайлық сайлаў комиссиясының турақлы тийкарда ислеўши ағзалары илимий хәм педагогикалық жумыстан тысқары ҳақы төленетуғын басқа түрдеги жумыс пенен шуғылланыўы мүмкин емес.

Орайлық сайлаў комиссиясы ағзаларына Нызамшылық палатасы депутатларына, Сенат ағзаларына байланыслы қолланылатуғын қол қатылмаслық ҳаққындағы қағыйдалар қолланылады.

14-статья. Орайлық сайлаў комиссиясының ўәкилликлери

Орайлық сайлаў комиссиясы:

Өзбекстан Республикасы Президенти сайлаўын, Өзбекстан Республикасы Олий Мажлисине сайлаўды өткерийў ушын дүзилетуғын сайлаў комиссиялары системасына басшылық етеди, Өзбекстан Республикасының пүткил аймағында усы Кодекстиң орынланыўы үстинен қадағалаўды әмелге асырады, оның бирдей тәризде қолланылыўын тәмийнлейди;

Өзбекстан Республикасы Президенти сайлаўы, Нызамшылық палатасы, жергиликли Кеңеслер депутатларын сайлаў бойынша сайлаў кампаниясы басланғанлығын жәриялайды;

сайлаў комиссияларының жумысын методикалық жақтан тәмийнлеўди әмелге асырады, сайлаўды шөлкемлестирийў мәселелери бойынша өз ўәкилликлери шеңберинде қарарлар қабыл етеди, көрсетпелер менен режелерди тастыйықлайды, түсиндирийўлер бередиди;

Сайлаў процесин басқарыўдың информациялық системасын енгизиў хәм Өзбекстан Республикасы сайлаўшыларының бирден-бир электрон дизиминен (буннан былай текстте — Сайлаўшылардың бирден-бир электрон дизими) пайдаланыў жумысы бойынша улыўма басшылықты хәм муўапықластырыўды әмелге асырады;

Өзбекстан Республикасы Президенти хәм Нызамшылық палатасының депутатлары сайлаўларын өткерийў ушын сайлаў округлерин дүзеди;

Өзбекстан Республикасының шет еллердеги дипломатиялық хәм басқа да ўәкилханалары жанында дүзилген сайлаў участкаларын тийисли округлерге бириктирийў ҳаққындағы мәселелерди шешеди;

Өзбекстан Республикасы Президенти хәм Нызамшылық палатасының депутатлары сайлаўларын өткерийў бойынша округлик сайлаў комиссияларын дүзеди, сондай-ақ, олардың жайласқан жери ҳаққындағы мағлыўматларды жәриялайды;

сайлаў комиссиялары курамына өзгерислер киргизиў тәртибин белгилейди;

егер округлик сайлаў комиссияларының қарарлары усы Кодекске қайшы келсе, усы қарарларды өз бетинше яки Өзбекстан Республикасы Бас прокурорының усынысына муўапық бийкарлайды;

шет еллердин, халықаралық шөлкемлердин сайлаўдағы бақлаўшыларына мандатлар бередиди;

сайлаўға таярлық көрийў хәм оны өткерийўге тийисли қәрежетлер сметасын ислеп шығады хәм тастыйықлайды, пул қаржыларын сайлаў комиссияларына бөлистиредиди, соның ишинде сиясий партиялардың сайлаўда қатнасыўын қаржыландырыў ушын бөлистиредиди,